

величезні гроші. Не раз видавці чи спілка мусять звипати видаванню, бо голос їх був між мертвими душами. Ну і як тут можливо, щоб йти вгору коли ми такі легкоживі і не підтримуємо себе! Не підтримуємо той друкований голос слова, що міг би такі неопінені користи принести своєму народові, а при тім часопис чимраз зростає би. Розуміється, що тут не треба забувати те, що ми говоримо про газети з чистою наукою та поступом до поліпшення нашого життя.

Оже нарікання та жалування тут злишніми, бо „як собі постелиш такса виспиш“, як будеш дбати про свої часописи, такими вони будуть і ляшуться до кінця.

Вада, про яку пише „Канадський Фармер“, властива, очевидно, не тільки американським українцям, а й взагалі всій українській нації. Не будемо вже рахувати десятків мільйонів темного українського селянства, згадаймо хоч сотні тисяч українських інтелігентів. Скільки то між ними є таких „землячків“, „тоже малороссов“, „почитателів Шевченка“, що любують своєю до волего українського виявлення на словах гільки, а не на ділі! Скільки між ними є таких, що охоче читали б українську газету, позичаючи її в сусіда, але платити за неї... о, ні, їх любов не сягає до глибини кешені! Нарікання на газету—вони здатні, і дуже охоче за це беруться, а допомогти їй... шкоді й казати.

Тільки ж не забуваймо, панове, що „як дбаємо—так маємо“.

Коли б наші газети мали сотні тисяч передплатників, то запевне вони дуже скоро позбулися б тих дефектів, а як на них тепер з усіх боків спливають всілякі нарікання...

ПО РОСІ.

— Інцидент з „конституцією“. В Петербурзі відбулося перше передвборче зібрання, яке улаштували кадети. На зібранні поставили кандидатури депутатів до Державної Думи замість тих, що вишили з членів її. Говорили промови. І от, коли з промовою виступив П. Н. Мілюков—счягнувся скандал. Коли Мілюков почав говорити про те, що в Росії справді існує конституція і дійшов до слів: „що значить офіційно визнана конституція? Це значить, що я маю право зараз от, з цієї трибуни, заявити одверто, що в Росії не існує більше самодержавства, що власть російського Царя обмежено“, пристав попросив голову зібрання припинити промову. Коли ж голова не згодився припинити промову, то пристав зовсім припинив зібрання.

— Агітація „Антонія Волинського“. Н. Русь повідомляє, що волинський єпископ Антоній приїхав до Петербургу, щоб добитися таки, аби його вибрали в синод. Приїхавши в Петербург, Антоній кинувся по своїх прихильників та покровителів. Але, як каже газета, не пощастило єпископові. Холодно зустріли його бунтні покровителі. Щоб якось це протягнути час свого перебування в Петербурзі, єпископ Антоній випросив лишити його в Петербурзі наче б то для того, щоб скінчити академічний статут. Агітує Антоній волинський за свою кандидатуру тепер серед „шереметьєвців“. Тут він намагався довести також, що церковного собору тепер не можна скликати, а слід одкласти його мога на далі.

— Робітники у міністра. До Петербургу приїхала депутація од робітників Демидовських гірних заводів на Уралі. Разом з депутатом соц.демократам Стороменним депутація дійшла до міністра торгу та промисловости Тімірязєва. Міністри депутація розказала про ті обставини, через які робота стала. На „Мідномь рудник“ та на „Вейскомь заводі“, працює до 3000 робітників, а з се-

м'ями — більше 10 тисяч душ. Управителі заводів раз-у-раз нечасно платили робітникам і от звесилили їх цим. 1-го августа робітники потребували рощота і покинули роботу. Тоді администрація рощотала усіх чисто й припинила роботу, хто його зна на який час. При рощоті 10-го августа администрація зробила такі вичоти, що більше 500 робітників не одержали ні копійки. Робітники подали скаргу на таку діяльність администрації, і заявили, що все ж таки до роботи вони стануть. Тут администрація вже зреклася приймати на тих самих умовах. Видала нові умови. Все ж таки записалося 1.200 робітників. Администрація і пях забракувала. 142 робітників, самих поступових — одмовилася прийняти. Тоді робітники не хотіли ставати до роботи. Скоро закрили і Вейський завод, бо там не стало руди. Міністр вислухав робітників і заявив їм, що це діло він добре обміркує, бо администрація заводів сповістила його, будцім на заводах забастовка. До цього міністр додав, каже „Ръч“, що міністерство робить всілякі заходи, щоб полішити становище Демидовських заводів. Тут робітники запропонували міністрові, щоб казна оддала заводи робітникам. Вони візьмуть їх кооперативно і певні, що заводи даватимуть прибутку казни, а не самі тільки збитки, як араз. Міністр сказав, що цього зараз неможна зробити.

— Архимандрит Макаріє. „В. В.“ подають цікаву біографію московського архимандрита Макарія, який оце недавно же волавися інтендантськими підрядами. Архимандрит цей, поки не поповився в ченці, звався Гневушев був добре відомий у Київі. Був він учителем в інституті „благороднихъ дъвиць“, звідки мусів полатися в одставку через одну негарну пригиду. Тоді Гневушев став цирій патріот і записався до „союз русского народа“. Підчас патріотичної діяльності він тричі попадався в розтратах грошей з каси взаємної допомоги. Окрім того проти Гневушева розпочато було кілька уголовних справ. Щоб уникнути кари, Гневушев пострігся в ченці. А з ченцем Макарієм ніяково було судитися. По старалися залишити судові обвинувачення.

— Кооперація в Росії. Останніми часами обриваються мало не всі потребні товариства в Росії. Ревізія виявила, що всіх потребних товариств в Росії 3.000, а членів в них 500.000 душ. Паєного капіталу набереться в усіх разом 10 мільйонів, а загально-го 3/4, мільйони рублів. Обороти кооперативів мають до 45 мільйонів на рік і оборот дає їм чистого прибутку 1 1/2 мільйонів карб. (Г. К.).

— Торг „живими тваринами“. Недавно лікар Врублевський випустив в світ цікаву книжечку: „О проституції и торговлѣ женщинами“. В першому одділі цієї книжечки—„торговля женщинами“ оповідається про організацію торгу женщинами і про всі ті способи, яких вживають провідці в „жупці“, щоб затягнути дівчат в свої павури. Торг женщинами, як каже автор, єсть гуртовий і одиначий. Торг так добре організований, що борються з ним дуже трудно, навіть неможливо. В Російській державі торг цей надто розповсюджений в Царстві Польському та Литві. Звідси ввозять для роспусти ояду дівчат. Раніше Баршава була головним „міжнародним ринком“ що до торгу жіноцтвам. Тут були спеціальні „салони“, тут „сортирували товар“ і тоді вже вивозили окремими партіями. Зраз через побільшення поліцейський догляд „жупці“ кидують Баршаву і переносять свою комерцію до Вільни. Тепер звідси посилають агентів та агенток за „закупкою товару“. Ці провідці надлягають здебільшого одіж духовних, черниць та поважних дам у жалобі. Так легше підступитись

кають з пасажирями і виїшов на палубу.

Сидів я на верхньому помості паракода аж поки не смерклося. Не хотілося з чистого, свіжого повітря йти в душну каюту. Але натомлене тіло вимагало відпочинку, і я спустився з помосту в простору рубку.

Тут біля столу пан-отці пили чай і вели балакку. Обіч їх, за столом сидів високий, товкий, довгоусий чоловік, в золотих очках. Сидів він самотою, мовчки, закусував і пив чай.

Батьошки розмовляли. Власне провадив розмову молодший батьошка, невисокий, чорнявий, з чорними, як терев, блискучими очима. Другий же батьошка, старший, тільки слухав і вряди годі мляво йкалось знехотя, ніби підкакував. Вели розмову батьошки, як водиться, до-московському.

— Та помилуйте, як же їм не глумитися над православною нашою вірою, над нашою святою церквою і над нами, коли їм тепер дано повну волю, коли вище правительством видімо потурне їм. Наш авторитет тепер пропав. І як що вище правительством не скаменеться та попускатиме сектантам так і далі, як воно тепер їм попускає, то православне загине, кажу вам, що загине,—доводив молодий батьошка старшому.

Старший батьошка щось мугикнув молодшому у відповідь.

— Хвалена свобода наробила те, що авторитет православної церкви і служителів її припинено і дано тепер волю кожному зустрічному-поперічному паліццю зневажати і церкву святу, і нас. Сектанти на нас тепер плю-

ють, прилюдно плюють, бо знають, що їм за це ніякої кари тепер не буде, а ми безсилі сами щось зробити, щоб захистити себе й церкву від напасті і піддержати свій авторитет.

— А хто ж за вас, на вашу думку, повинен це зробити? — звернув своє слово невідомий в очках.

— Як хто? Правительством, правительством мусить це зробити,—з запалом одказав чорнявий батьошка.

— Помилаетесь, батьошко,—спокійно мовив невідомий,—це зовсім не діло правительств.

— А чіе ж?—здивувався батьошка.

— Це діло—пастирів церкви,—знову так само спокійно сказав невідомий пасажир.

— Скажіть намялость?—блиснув злобними очима батьошка. Моє діло—в церкві й в школі, учати, наставляти паству, таїнства совершати, а наказувати мерзавців, що не почитують православної віри і пастирів православної церкви, сочити за сектантами, не давати їм волі ширити свою облуду та глумитися над нами,—це діло правительств і правительством повинно встановити такі закони, котрі строго карають б за одступництво од святої православної віри і за глумлення над її пастирями. А правительством робить навпаки.

— Дорікати правительством чим, цим одне ви, батьошко, дорікається, вам зовсім не видне око,—так само спокійно сказав невідомий.

— Правительством завжди переслідувало й карало сектантів, не давало волі всім іншим вірам і обороняло православну церкву.

— Як воно там обороняло? З тієї

ПО УКРАЇНІ. У КИЇВІ.

— Запасні. 8 сентября прибуло до Києва 3,880 запасних солдатів, яким строк служби закінчився вся р. 1902; вони мають відбутися півторамісячний учений збор і для цього їх частками зараховано по всіх київських піхотних полках, окрім бесарабського.

— Припинено судову справу. В суді одержано наказ про те, щоб політичні справи д.д. Леоніда Васильєва, Вабача і М. Пятигорського було припинено.

— Випущено на волю. 7 сентября з Лук'янівської тюрми випущено на волю д.д. І. Розенберга, Х. Пугачевську, О. Іберова, Плиха, Арона і Абрама Видиревичів. Останніх двох вислали на два роки по-за межі південно-західного краю.

— Адміністративне заслання. З наказу окремої наради в Петербурзі д.д.

Олександра Гришкєвича, Петра Бронштейна і Маркуса Шефтеля, що заради сидять під арештом в Лук'янівській тюрмі, за належність до с.-д. партії заслали в Архангельщину: першого на 2, а двох останніх на 3 роки; а наказу той же таки наради д. Коєтя Даниїла заслали на 2 р. в Вологодщину.

— Серед місцевого духовенства останніми часами, коли пішли розмови про те, що в південно-західному краю має бути незабаром справжнє земство, помітно стало досить живий рух. На сторінках своєї преси („Київскія Епархіальнія Відомости“), а також і серед параків священиків київської епархії розпочали агітацію, яка ніби то має на меті з'ясувати селянам їх національну (визначно „істинно-русска“) обовязки, а також показати їм те велике лихо, яке має опастися на голову селянства, коли в новому земстві візьмуть гору поляки.

Останніми часами коли, гаразд дали себе відбуту наслідки недавніх сіндовських реформ шкільної справи, чимало учителів середніх і нижчих духовних шкіл залишили свої посади і попереходили в гімназії та реальні школи.

— Третя спархіяльна жіноча школа в Київі. Серед київського духовенства виникла думка заснувати в Київі третю епархіяльну жіночу школу, чезрез те, що дві такого типу школи, які зараз існують, не задовольняють вже потреб його що до освіти. На фондівний капітал цієї школи впродовж 10 років братимуть з кожного нового священика, діакана і псаломщика по 5 карбованців.

— На загально-російському з'їзді пасішників. 7 сентября закінчився з'їзд пасішників у Київі. В цей день засіданнн з'їзду не впоряжав; замість засіданнн було улаштовано подорож Дніпром для того, щоб обдивитися пасіки, які існують в околицях Києва. Новий черговий з'їзд пасішників призначено на другу половину августа р. 1911.—6 сентября на засіданні, що відбулося ввечір, вислухано було докладні: 1) пр.-доп. П. О. Широких „Объ объівъ вѣществъ у членов повоішннхъ данннхъ“, П. І. Свеженевського „Объ украинской чечѣ“, П. В. Рателя „Медоносныя растенія“ і А. Е. Тітова „Критическій разборъ различныхъ нововведеній въ русское и аграрннчомъ пчеловодствѣ и одѣнка ихъ пригдодности и практичности“.

На другому засіданні, що відбулося того ж таки дня ввечір, прочитано було докладні: Ф. В. Скуратова „О помощи пчеловодству со стороны государственнаго управления землеустройства и земледельца“, В. М. Сааонова „О помощи пчеловодству со стороны земства и объ організації кооперации въ киевскомъ земствѣ“, А. М. Трублєвскаго і свая. Ф. Бжезновського про допомогу бжильничеству од земських інституцій. З приводу докладів ухвалювалися відповідні резолюції.

— На нараді з приводу урядового проекту нового продовольчого статута ухвалено постанову про те, щоб справу продовольчої запомози людності було передано земству. Про хлібозапасті магазини ухвалено постанову, щоб доглядали їх ольські громади, а розпоряджалося ними земство.

— З Київщини. Селяне-лихварі. З с. Шамраївки, Васильківського пов., нам пишуть: Дуки-лихварі у нас як позичають селянам гроші, то замість проценту беруть їхні останні клати землі. І аостаються біді люди, в скрутивний час позичивши грошей, без хліба аж доти, поки не виплатять свого боргу. Єдиний порятунок тут селянам можна знайти, коли б вони заснували собі позичково-зберігательне товариство.

— Начальство. В водотійській волості, радомисльського пов., служить за старшину селянин Антошенко. Цей чо-

ловік інакше не розмовляє а селянами як не з кулаками. Недавно він побив збірщика податків Карманника, а цими днями знов ударив своєю начальницькою ковчигною старостою Шулженка,—аж тому в очках потемніло. Тепер обидва ображені хотять скаржитися на пана старшину, але не знають, куди їм подати таке прошеніє.

(Од власн. кор.).

— З Волині. З'їзд пасторів. 3 сентября в евангелічному соборі в г. Луцьку одбувся звичайний роковий з'їзд пасторів з Волині й Поділля. З'їзд одбувся під проводом генерал—суперінтенданта, що приїхав з Петербургу. Крім питаннв релігійних обміркували також справи просвітні й економічні. Намічено ряд заходів що до матеріальної підмоги колоністам, коли вони одкриватимуть позичково-зберігательні товариства. Така підмога особливо потрібна, бо губ. администрація на Волині вже одмовилась одкривати позичково-зберігательні т-ва серед колоністів у лудькому пов. За мотив було виставлено те, що ось, мовляв, мається, позичково-зберігательна каса в Ворштині, яка існує четвертий рік, а не справдилася вона сподіванок уряду, бо доіе не встигла залучити до себе нікого з околишніх селян.

Проектована каса мусить бути тільки першим кінцем у цілому ладюю німецьких кас, яким видає підмогу Германія, щоб збільшити свій вплив на Волині.

(Вол.).

— З Чернігівщини. Розважання людей. Товариство „руско-малорусских“ артистів під орудою Г. Рудікова грає зараз в г. Чернігові. Це т-во десь на хитроці йде, що служить і вагим, і нашим. Поруч українських піес воно часто-густо виставляє і московські. 10 сентября, напр., земляки-малороси частували чернігівців після драматичної опери „За Немань іду“ „сепарійною“ опереткою... „Відняні овечки“.

— З Полтавщини. Про хутір композиторові М. Лисенкові. „Юж. Край“ повідомляє, що правительствующий сенат, розглянувши скаргу полтавської губ. земської управи на полтавське губ. по земських і городських справах присутствіє, що одміслило постанову земського зібрання про асїгнувоу 500 карб. на хутір українського композиторові М. Лисенкові,—не задовольнило скарги. Правительствующий сенат вважає, що „асїгнувати кошти на купівлю садби приватній людині для вшанування її за музичну діяльність не належить до тих місцевих нужд, відати котрі повинні земські інституції, і не відноситься до тих потреб, на задовольнення котрих назначаються земські збори“.

Українці в Галичині.

— Дівочі школи „Руського Товариства Педагогичаго“. Руське Товариство Педагогичаго“ поки що у Львові заснувало 4 дівочих школи: 1) школа виділова імени Шевченка, 2) учительська семінарія, 3) школа вправ і 4) курси для неграмотних. Цього року до „школи виділової імени Шевченка“ прийнято 151 учениця (I кл.—47 уч., II кл.—30 уч., III кл.—37 уч., IV кл.—29 уч. і V—8 уч.). До учительської семінарії прийнято: на I рік 89 кандидаток, на II—36, на III—36, на IV—31 — разом 141; в попередній році було 128. До школи вправ, яка має цього року вже три класи, записалося досі: до I кл.—8, до II—9, до III—11 — разом 28; до цієї школи надходять ще нові прохання, так що вона зростає. На курси для неграмотних і для дівчат польських шкіл міських, які не мають нагоди учитися рідної мови, збираються щодня нові зголошення. Ці курси розпочнуться після 15 сентября. Досі по всіх трьох школах 320 учениць числяться. Що до звання і заняття родичів цієї молоді, то маємо такі відомости. В семінарію послали своїх дівчок: 28 священиків, 25 селян, 9

люються по своєму міркувати про Бога й релігію і вирувати не так, як вам бажалося б. У вас з язяка не сходять такі лайливі слова, як „мерзавець“ та „подлец“...

— А чого б же вам від мене хотілося, щоб я надлюку якусь та ще віжененько іменував?—глузливо спитав батьошка.

— Ого ж воно й е, що замість того, щоб силою свого слова вдержувати одних людей в їх предківській православної вірі, а других скажемо, не християн, або ж християн та тільки не православних, любов'ю прихилати до православної віри й церкви, ви клачете собі на поміч правительстві й хочете, щоб поліція не то що захищала і обороняла православне, а навіть иновірців наверхтала до його. От через що авторитет православної церкви і не стоїть так високо. От через що і до духовенства православного з такою зневагою ставляться не тільки сектанти, а й православні. І правительством добре зробити, як що воно кине стежку, якою йшло до останнього часу...

— Це правду ви сказали,—згодив старший батьошка.

— Правду?—обурився молодший.— А я таки свого доказуватиму, що правительством повинно обороняти православно віру і не допускати, щоб в нашій Росії пірлилися інші віри. Бо доки в нас все держалося на „православні, самодержавні і народності“, доти все було як слід, і церкву православному почитали, і пастирів її шанували, і революцій ми ніяких не знали...

— Ви, батьошко, здається ще дуже

Листи з дороги.

IV.

Від Катеринослава до Черкас.

В Катеринославі ми повинні були розлучитися з приятелем: він поїхав на Харківщину, а я надумався вернутися на Київщину і їхати Дніпром до Черкас.

Випровадивши приятеля до вакаду, я звелів підводчикові їхати на приставь.

— В який клас прикажете вести чемодава?—спитав матрос.

— Несіть в другий,—звелів я.

„Буду їхати в другім класі, бо без людей занужуся,—промайнуло в мене в голові.—Крути не верти, а без людей не обійдешся“.

В каюті пасажирів було не багато. Де-хто вже рощастувався, щоб більше зайняти місця на ніч. Подбав заадагелідь одразу про те ж саме і я, розвазивши свого порт-плекда. Обвішав каюту очима, я помітив двох батьошків: одного доволі ще молодого, чорнявого, невеличкого й сухорлявого, і другого—літнього вже чоловіка, високого, огрядного, русого, а великими сірими очима. Поблизу коло їх зяявся місце високий, товкий якийсь чоловік в золотих очках, з довжиною ми усами і коротко підстриженою бородою. Глянувши на його, я вгадував так, що це як що не педагог, то навпевне представник „третього елемента“ в земстві... Але мене потягло на поміст, бо в каюті було заввадно душно, а потім—хотілося на від'їзді поглядати в паракода на Катеринослава. І через це я покинув оглядати

підурядовців, 8 ремесників, 7 народних учителів, 6 урядовців (чиновників), 6 вдов по урядовцях, 5 вдов по священниках, 5 робітників, 5 возничих, 4 міщан, 4 владетелів будинків, 4 каменничих сторожів, 4 приватних урядовців, 3 вдови по народних вчителях, 2 вдови по возничих, 2 учателі гімназій, 2 жандарми, а далі представники 12 авансів по 1 учениці. На підставі матеріального становища родичів учениці, рада товариства призначила плату за вчання. В той час, як всі відповідні польські приватні школи стягають без жалю плату за вчання від усіх своїх школярів по 16—20 кор. за місяць—муслира рада знизити призначену статутною оплатою 20 кор. на місяць.

Українська учительська семінарія в Чернівцях. Краєва рада шкільна в Чернівцях одержала від міністерства провисті постанову, щоб учительську семінарію в Чернівцях розділено на окремі, цілком автономні відділи: для українців, волохів і вимців. Кожен відділ матиме свого управителя.

Холера в Києві.

За час од 8 годин вечера 7 септєбря до 8 год. веч. 8 септєбря привезено було в Олександрівську лікарню 13 слабих, у яких помітні були деякі ознаки холери.

Всього за той час, як почали в Києві люде слабнути на холеру, по 8 септєбря був 21 холерний випадок; 6 слабих на холеру померло.

Справа з пам'ятником Т. Р. Шевченкові.

В понеділок (7 сент.) в помешканні міської управи відбулося засідання шевченківського комітету. На засіданні були присутні д-д. Дьяков, Шатковський, Солуха, Драган, Малюка, Грушевський М., Науменко, Чкаленко, Вязлов і Кричевський. Обміркували справу про розселення біографії Шевченка. Ніяких постанов поки що не зроблено. Засідання перенесено було на середу. Подробиці подамо завтра.

Економічне життя України.

Кубанська нафта. Телеграф приніс звістку, що на Кубані, в юрті станції Ширванської, на промислах бакінсько-чорноморського товариства забив нафтовий фонтан, що дає коло 300 тис. пудів нафти в добу. Власне кажучи, самий той фонтан, що на Кубані забив багатий нафтовий фонтан, нічого дивного собою не представляє. Хто хоч трохи знайомиий з природними обставинами Кубані, знає, що нафти там багато, й що тільки через випадкові причини кубанська нафтова промисловість досі не розвивалась. На Кубані всі нафтові землі відкрито заявками (стопами з написом), але, на жаль, здебільшого заявками діло кінчається. Підприємці вибирали зявочні свідчення, й тоді, користуючись льготним часом, нічого не робили, сподіваючись, що хтось поблизу них добуде нафту, й тоді кулені за шаги участі можна буде перепродати за великі гроші. Словом, за останні часи Кубань була захоплена гарячкою так званої „столбопромисловости“. Тепер, після того, як забив отсей Ширванський фонтан, громадянство, звичайно, почне інкаше ставитись до кубанської нафти. Можна сподіватись, що тепер кубанська нафтова промисловість, нарешті, зверне на себе серйозну увагу й почне процвітати. На превеликий жаль, ті серйозні промисловці, які схотять прикласти праці до розвитку нафтової промисловости на Кубані, муситимуть мати діло з столбопромисловцями, які захопили в свої руки всі країні частки.

Семенський ярмарок, що має неабияке значення за-для нашого селянина, відбувся отсе в Переяслові. Остаточна реалі-

зація урожаю пристосовується селянами к Семенському ярмарку, бо тільки тут можна справити теплу одягу на зиму, недорого придбати худобину і т. ин. Цей рік ярмарок зібрався невеликий, через те, що в деяких місцевостях Полтавщини випали дощі, й люде кинулись сіяти жито. Худоби нагнано було чимало. Ціни на волости стояли високі, особливо з початку ярмарку: економічний—пара 200—250, рідо 270 карб., селянські 160—180. Воли купували тобтобчї економії здебільшого на годівлю: на барлу, на гичку і т. ин. Назімки—30—35 карб. Коні, як завжди перед зімою, були дуже дешеві: красу селянську коняку можна було купити за 30—40 карб. Старі коні—15—20 карб.

Кооперативний рух. Ненадихське сільськогосподарське товариство весною цього року одкрило в себе коботарію. В підприємство вкладено капіталу 200 карб. Зразу тяжко було боротись з місцевими коботарями-скупщиками, які всіма силами хотіли задушити товариський майстерню, бачучи в ній небезпечного конкурента, але дякуючи тому, що майстерня дуже старанно виконувала всіяке замовлення, а так саме й базарну роботу, в майстерні зараз повно замовлень, які надходять навіть з сусідніх повітів. Зараз у майстерні працює 5 чоловік майстрів і 2 підмайстрів, які достоянно завалені роботою. Майстри працюють поштучно: по 1 карб.—1 карб. 20 коп. за пару, підмайстри працюють помісячно. Матеріал заготовляється на власній ножній машині, взятій на виплат.

За кордоном.

Парламентський кризіс в Австрії. Без чеського ландтагу не буде й рейхстагу. Німці своєю обструкцією доконали того, що діяльність ландтагу в Празі тепер неможлива. Чехи же, щоб одплатити за це, влаштували обструкцію в рейхстагу. А про те становище стало так скрутне та запутане, що з нього киче треба вийти. Все законотворче життя Австрії зупинилося у такій момент, коли йому треба було іти надзвичайно швидким темпом. Австрія рік тому прилучила до себе Воєнню й Герцеговину, й цей акт ще досі не затверджений народними представниками. Напружене міжнародне становище, викликане конфліктом з Сербією, примусило уряд витратити на військові величезні кошти, а дозволу народних представників уряд на це ще й досі немає. В бюджеті має бути дефіцит, який вимагає коначного переведення фінансової реформи, а проте ні про які реформи неможна й думати, поки не скінчиться той пароксизм національної зневажливости, що охопив чехів і німців. Зрозуміло, з якою тріпотливою стежила за переговорами Бієртва з представниками ворогуючих національностей, що засідають у празьким ландтагу. Як що згоди між ними ніяк неможна буде добитись, то в Австрії киче мусить вибухнути страшний парламентський кризіс. Зрозуміло й те, чому всі так зраділи, коли довідалися, що згода можлива й що чеський ландтаг одкриється 21 септєбря. Однак, дивитись дуже оптимістично на справу також нема чого. Але все ж одкриття чеського ландтагу є світлою зіркою на відкритому мхмарім австрійському політичному обрії.

Одповідь Мулай Гаїда. Марокський султан Мулай-Гаїд дав одповідь на ноту послів про невольське катування арештованих прихильників претендента на марокський престол Рогі. Султан одповів, що нема чого нападати на нього за катування, коли в Європі діється те саме. До того ж, заявив Мулай, Коран наказує карати зрадників, і він ще милує їх, що втирає їм тільки руки, а не голови.

ТЕЛЕГРАМИ

(та останні вісті з газет).
Діяльність уряду та адміністрації.
ПЕТЕРБУРГ, 8. Позабавлено посади начальника київського окружного інтендантського управління, підполковника Богдановича.

Літня сесія синода триватиме до 15 октєбря.
Воєнний міністр, з огляду на неагуду Рухлова, щоб одставним офіцерам було так само як і строчним надано права їздити поїздом за дешеву плату, передав цю справу на розгляд кабинетові міністрів.
Шварц звелів циркулярно всім вищим школам, для полегшення контролю за правом проживання євреїв, зазначати в шкільних свідченнях та квитках на одпуск віру, стан і місце прописки.

Парламентські відгуки.
ПЕТЕРБУРГ, 8. Як повідомляють „Варж. Вѣд.“, Гололобов відмовився бути депутатом і виставляє свою кандидатуру на посаду катеринославського городского голови.
Голова другої Думи Головин, Максим Ковалевський та інші по телеграфу відіахали до Хомякова з проханням, щоб клопотався перед командуючим військом київської воєнної округи про помилування присуджених до смертної кари членів другої Думи П'яних та Меркулова.

Вибори до Державної Ради.
ХЕРСОН, 9. Земське зібрання знову вибрало членом Державної Ради Ревуцького.
НОВГОРОД, 9. Надзвичайні земські збори знову обрали за члена Державної Ради губерньского предводителя дворянства, кн. Голицяна.

Судова справа.
ПЕТЕРБУРГ, 8. Цими днями в Пскові буде розглянуто справу 11 учнів сільсько-господарської школи, яких обвинувачують в належності до партії с.р. й в замісі на вбивство урядника.

Продовольча справа.
ВИТЕБСК, 9. Губерньский комітет визнає за можливе прийняти проект продовольчого закону при умові, що продовольчу справу буде віддано земству і з земства знімуть такі видатки, як удержання поліції і подвіря новизнаї. Комітет визнає бажаним заведення дрібної земської одиниці.

Літання в повітрі.
ПЕТЕРБУРГ, 9. О 1-й годині, вдень, почалося літання дріжжя „Лебідь“. В човнику було четверо; за пілота—штабс-капітан Шабський. Дріжжя піднявся вгору на 300 метрів і літав 1 год. 10 хвилин. Потім „Лебідь“ спустився на плац аеронавтичного парку.

До події з „Камбалою“.
СЕВАСТОПОЛЬ, 9. Підводного човна „Камбала“ витягнуто з води й заведено в док, де з човна повиймають трупи нежизничів офіцерів і команді.

Пожєні.
КУРСЬК, 9. В Олександрівську, путівельського повіту, під великий вітер згоріло 85 осель з усім хазійством і новим хлібом. Шкоди на 87,000 карб.

Хвальщивомонетчики.
ТОВОЛЬСК, 9. В Кургані, в одній з квартир, відкрито майстерню,

що виробляла гроші.—Там же знайдено карбованців та семигривенників на 781 карб. Хвальщива квартирі заарештовано.

Холера.
ПЕТЕРБУРГ, 9. Заслабло на холеру 35, померло 12, засталося слабих 351.

БОВРОВ, 9. З переселенського поїзду на ст. „Лисках“ знято слабого. Бактеріологічно констатовано холеру.

КИРИЛОВ, 9. До лікарні з села привезено слабо на холеру.
КОВНА, 9. Зарегістровано п'ятеро слабих на холеру. Померло 2.

Ріжні звістки.
ГАЙСИН, 9. Одкрито городську гимназію.
ПЕТЕРБУРГ, 8. Священик відмовився посвятити Толстоську городську школу в Петербурзі. Голова прохає особливо дозволу на посвяченню дому у митрополіта.
Сербський корольович Юрій буде служити в російському війську.
МОСКВА, 8. Випав з екіпажа і дуже побився артист московського художнього театру Вишневський.

За кордоном.
МАДРИД, 9. Помішник статс-секретаря закордонних справ віддав марокському посланникові ноту, в якій дано конкретну відповідь на всі заміри Махаєа.

ФРАНКФУРТ НА МАЙНІ, 9. Цепелия ІІІ*, піднявшись в 9 годин 55 хв. ранком в Дюссельдорфі, тихо спустився тут в 5 год. 15 хвилин. Дріжжя без потерпів вікісенської аварії, 9 септєбря він полетить далі на Фридрихсгафен.

КОПЕНГАГЕН, 9. Ландтаг прийняв в третьому читанні всі законопроекти про державну оборону.
МАДРИТ, 9. В битвах, що акіувались вятням Хуєтри, Талерта та Жателу, в еспанцї убито 2 офіцери та поранено 12, салдатів убито й поранено 70.

ТАНЖЕР, 9. Еспанський посланник віддав до Ельтебаса з вимогою забрати назад ноту протеста з приволою подій в рифській країні. Ельтебас відповів, що він не може не слухатись категоричного приказу султана, але згодом можна буде умовити Махзєва одмінити зміст ноти.

ВІДЕНЬ, 9. „Согг. Вурену“ повідомляє, що в частині розмовав Еренгала та Бетман-Гольвега було обміркувано справу зовнішньої політики. Встановлено, що Австро-Угорщина та Германія бажать зберігти status quo на Близькому Сході, сподіваються зміцнення нового режиму в Костянтинополі і спокійно спостерігають критично справу та кризає грецького корольовства. Увечері Еренгаль на честь Ветмана-Гольвега ввирядив бенкет.

СОФІЯ, 9. Великобританський посланник Фивдлау та грецький посланник Заракоста подали королю довірочні грамоти.

ПРАГА, 9. Почалася сесія краєвого сейму. Уряд подав 5 законопроектів, що направлєні до припнення національної ворожечі в Чехії. Законопроект про краєве самоврядування збільшує число членів сейма з 242 до 334. Е думка, щоб 43 членів було вибрано загальним голосуванням Репта законопроектів почасти встановлюють право користування чеською та німецькою мовами по краєвих інституціях, почасти стосуються справ краєвого представництва.

МАДРИТ, 9. Як повідомляють офіційно з Меліль, еспанське військо, що пішло на захід, забрало селища Катель та Татберт і дуже розбило ворога, що мав силу одрядів. 3 поміж еспанців убито 16 та поранено 70 душ.

Література, наука, умілість і техніка.

— Літературні збірники. З 1-го октєбря друкуватимуться в Києві два невеличкі збірники поезій і оповідань ріжних авторів під редакцією О. Олєся і М. Шаповала.

Театр і музика.

Городський театр.
Коли б така артистична вистава, якою була в городському театрі оце 8 септєбря вистава опери Мусоргського: „Борис Годунов“, зробилась нормою для київської оперної трупи, то і вимагати від неї мало чого довелось би. Всі майже партії були в певних руках. Сценична і вокальна інтерпретація головної партії Бориса у д. Цесевича була прекрасна; кожний рух, поступ, мімічні зміни були до речі у нього і сприяли утворенню образу Бориса. Гучний і красивий його голос згунав то царствено велично, то пригноблено, прибито, коли совість убиває гнітила його. Від краю до краю в партії Бориса д. Цесевич був прекрасний. Красиво, стільно провів роль Шімена і д. Боссе; проведена ним а рієпа вєсе, з настрєм і розумінням картина „у келї“ так і просилась на полотно. З інших персонажів мусимо одмінити д. д. Тихонова (Варлаам, Рангоні—єзуїт), Сєлявина, Оршкєвич (неборока, слабим співав партію Самозванця), д-к Чалєву і Білявську. Всі вони сприяли ансамблю.—Більшого можна було сподіватись від режисури в постановках народних сцен. Без лалу якоє у них не ведеться; дрєскрові не видко, а так — хто як уміє: той такти рукою і головою одхитє, той махає кичем у публіку, той беззачасно стоїть і дивитись на дріжрову паличку і т. и. Народня музична драма, як назвав „Бориса Годунова“ сам Мусоргський, потрібує більш пильної і старанної постановки в ній тих моментів, в яких бере участь народ.

К. Ст.—но.
— Плагіатори. В останньому числі „Театра і Искусства“ маємо дуже слушну увагу на адресу д-д. українських „драматургів“. Згадуючи про вистави трупи Л. Сабініна в Катеринославі, журнал пише: „На цьому тижні Сабінін виставив, як позначає на афіші, вперше „За зраду“ Степовика. Видима річ, що плагіат зробився чимсь дуже поважаним у малоросійському драматургів, так наче споросом. Слідком за „Кумой Мартої“ д-ки Здановської (чи не д. Шатковського? Ред.), в якій звінчали „Чародійку“ Шпажінського, прийшла черга Писемського. „За зраду“ Степовика—це обмарпант „Горькая Судбина“ Писемського. Це вже навіть не плагіат, не літературна крадіжка, а простієнька „експропріація“. Писемський лежить собі в домовні, ніхто за його не заступиться, то поки там що—спектакльна авторська плата! Мені здається, що такі слід спійнати українських „драматургів“. Не можна ж дозволити, щоб не тільки обкрадали письменника, а ще й безкарно вичлїали його твори. Дієвим особам дано нові наймення, напроважено дешевого базарного дотєпу, підмалювано співами та танцями,—і „кумедія“ готова. Змилуйтесь, добродї мародьори, хоч над покійникам!“

Докір цілком правдивий і стосується не одного тільки Степовика, а кількох „професійних“ українських драматисателів, які не вважають потрібним, переклавши, або переробивши російського автора, поставити його ймення (окрім свого) під звичайним твором.

мовах... Чи не скажете, для чого то Христос так зробив?

Ватюшка на це одповів нам, що вже пора спати.

— З такими людьми неварто стілько й часу по дурному на розмову тратити, бо однаково їх не переконаєш. Тут темні і забісовані в своїй темноті люде, гірко якоє і з сумом сказав чоловік в очках, як батюшки походилися з рубки і опустилися до каути.

— Та й я сам це бачив,—овався я,—що не варто. Знаєте, є українські ловкі приказки що до цього; одна каже: „ти його хрєсти, а він кричить „пуги“, а друга каже: „ти йому плий м.жи очі“, а він каже: „дош іде“. Оці приказки як раз приходяться до нашої розмови з батюшками, чи власне з батюшкою, бо другий, здається, був ніби на нашій стороні.

Невідомий в очках голосно засміявся, почувши дві українські приказки. Ми вийшли на поміст і тут розбалакались. В розмові він мені сказав, що учитель в Петербурзі і має посаду при міністерстві народної провисти. З розмов наших виявилось, що попутчик мій людина добре освічена, інтелігентна і розумна. Ми довго з ним просиділи на помості то розмовляючи, то мовчучи, та все любувалися красою літньої ночі на Дніпрі.

Ф. М.

молоді, і видимо не знаєте, як воно було колись,—не втерпів і озався вже й я.
— Так, я молодий ще,—згодився зомою батюшка,—а от єсть дуже гарна гавета, якої ви, напевне, не читаете,—мовив батюшка, блиснувши у мій бік своїми алми чорними очима,—називається вона „Колоколь“. Хороша, розумна гавета! Так в їй про це все прєгарно описується...
— Ба ви, батюшко, цю гавету, я читаю „асами, і редактора її знаю так, як напевне і ви не знаєте. Та не тільки „Колокола“ читаю, а й „Русское Знамє“ мені по знаку. Як на вас, то „Колоколь“, кажете, гавета прєхороша і розумна; а як на мене, то вона—прєпоганя і дурна...
— Та ми об цім не будемо сперечатись, бо це діло смаку, як кому що смакує,—перевів мене невідомий,—а от краще поведемо розмову про ті три підвалини, що ось батюшка волила б покласти їх як основу всього життя й ладу в російській державі. Поперед усього я повинен закінчити вам, що ви, батюшко—пробачте мені на цім слові,—нічого не тямите в справі віри й релігії, дарма, що вважаєте себе за представника найкращого,—як на вашу думку,—віри... Віра—діло совєсті кожної людини і така висока річ, якій немає ніякого діла до політики. Ви, батюшко, видимо, не знаєте євангелія і науки Христової. Там про це говориться і краще було б, як би ви читали уважніше євангеліє замість „Колокола“. А то от бачите, яко облуду навів на вас ваш „Колоколь“. Ви вас, представника віри і пастиря

церкви, спровадив на непевну стежку політики і намагається зробити з вас вірного слугу цієї політики. Та вже як видно і зробив. Що й казати. Можна й релігію, віру й церкву зробити органами і знаряддям політики. Це й робиться на наших очах. Та коли вже на це йти і політику робити, то треба робити її з толком, уміючи. А робити щось з толком та умінням здатен тільки той, хто багато знає. А я помічаю, батюшко,—знову пробачте мені на моїм щирім слові,—що ви, Боженку мій, як мало знаете!
Батюшка при цих словах блиснув на невідомого своїми алми чорними очима, крутнувся на місці і щось муркнув. А його товариш засміявся своїми великими сірими очима.
— Ви не гнівайтесь, послушайте, а я у вас про щось спитаю,—продавив своє діло невідомий.—От ви сказали, що в нас все було гаразд та до ладу доти, доки все держалося на трьох підвалинах: „Самодержаві, православії та народности“. Добре. А скажіть, будь ласка, з якого часу, на вашу думку, в основу нашого життя й ладу положено у нас ці підвалини?
— З того часу, як тільки почалася Русь свята і просвітлялась православною святою вірою при князі святому Володимирі. Гордо й авторітетно сказав, як одривав батюшка.
— Так. Од часів князя Володимира пройшло вже більш як тисячу літ, а вашій науці про три підвалини знаєте скілька літ минуло?—Спитався невідомий в батюшки і, не слухаючи одповіді, сказав:—Ледве чи п'ятьдесят. Батюшка неймовірно і нашішкун-

вато глянув на невідомого. На очах його немов було написано: „говори!“ Й постеріг неймовірній наемішкуючий батюшкин погляд.
— Це такі суща правда, батюшко, що трьом підвалинам, на яких ви хочете, щоб було збудовано лад, як то кажуть, „без году неділя“,—овався я.— Може ви, батюшко, на це мені скажете, що то тільки наука про три підвалини появилася недавно за наших часів, а самі підвалини були і до того, споконвіку їх було положево.—видимо з заміром підневідіти батюшко, сказав невідомий.
— А вже ж, а вже ж, що так,—радіючи підхопив батюшка.
— От то-то ж бо й є, що ні,—поспішався невідомий приборкати крила батюшкинної радості. А знаєте чому? А тому, що за часів святого князя Володимира, щоб ви знали, не було ні православія, ні самодержавія, ні народности.
— Як так?—широко розкрив свої невеличкі очі батюшка, пильно придивляючись до пасажера, немов бажачучи дізнатися, чи не з божевільним він веде розмову.
— Та так, що дуже просто. Як що ви, батюшко, вчилися, то повинні знати, коли перкав Христово поділявся на православну й неправославну, пригадайте, що князі в древній Русі зовсім не були самодержавцями, бо без віча, без предстватників народа, не мали права нічого робити,—дошкучав батюшко пасажир.
Що далі невідомий пасажир, все дужче й дужче запалювався.
— Як на те вже шшло,—мовив він,—то давайте вести розмову по-

плану, систематично. От ви, батюшко, прорікли формулу: „православіє, самодержавіє і народність“. Давайте во лиш ми зхлїдомос та обміркуємо по черзі кожний член цієї формули і я доведу вам, яка ваша наука облудна й фальшива.

Пасажир заходився біля першого члена формули—„православія“. В промові він показав себе великим знавцем історії взагалі, а надто історії православної церкви давньої новішої, особливо починаючи з синодального періоду. Коли попутчик в очках скінчив свою промову з приволою першого члена формули, я сказав, що маю охоту допомогти йому і перейти до другого члена—„самодержавія“. Попутчик згодився. Але батюшка вже не мав охоти далі провадити розмову, бо це—політика, а він, мовляв, одво тільки й знає, що православіє від самодержавія неодділимим.

— Знову ж таки, батюшко,—кажу я,—в трьох соснах блудите. Ну, та коли не хочете, щоб ми зачіпали політику, то я не сходитиму з євангелієського ґрунту.
От ви кажете, що в Росії є й повинна бути одна тільки „русская народность“ і через не ви й намагаєтесь, щоб всі були православними й „русскими“ і не тільки думаєте, а й добиваетесь того, щоб проповідь в церкві була „русская“. Во опріче „русской“ на вашу думку не повинно бути ніякої іншої. А скажуть мені, чи ви знаєте, що було „совєстїє“ Св. Духа на апостолів? чи пригадуєте, що по тому совєстїє вони почали одразу розмовляти не усяким

